

Het voorbereiden van een overgang

Het kind als middelpunt

In het Franse onderwijs, waar de verschillen tussen kleuter- en basisschool vrij groot zijn, is voorbereiding van de overgang een moeilijke opgave. Francesc Bitlloch en David Altimir hebben met de schooldirectie van La Bressola in de stad Perpignan twee jaar samengewerkt met kinderen, die de Catalaanse taal door middel van de 'onderdompelings-methode' leren. Beide auteurs vertellen ons hoe ze met die overgang zijn omgegaan.

DOOR: FRANCESC BITLLOCH AND DAVID ALTIMIR - In het Franse schoolsysteem vinden kinderen tussen 0 en 3 jaar opvang in verschillende educatieve structuren. Een optie zijn de 'écoles maternelles', in het Frans de 'écoles maternelles', of kleuterscholen voor kinderen van 2 tot en met 6 jaar. Op 6-jarige leeftijd gaan de kinderen naar de basisschool. De eerste les heet dan ook toepasselijk CP of cours préparatoire, de voorbereidingscursus die verwijst naar de verandering van wat allemaal al is bereikt naar het leerproces dat komen zal. In deze context hebben we in de Bressola-school van Sant Galdric, een wijk in de stad Perpignan, een aantal elementen geïdentificeerd, die de structuur van ons project uitmaken: onderdompeling, opbouw van heterogene klassen en pedagogische aanpak. Dat project valt onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van iedereen die bij de school betrokken is. Allereerst zijn dat de kinderen, vervolgens de opvoeders (leerkrachten en andere professionals) en de families. Onze vraag is hoe deze fundamenten kunnen helpen de overgang van de kleuter- naar de basisschool te vergemakkelijken.

Het eerste idee, dat volgens ons essentieel is om een antwoord te geven, valt onder het concept relatie. Scholen kunnen zich voorbereiden door tijd, ruimte en leersituaties zo te organiseren dat de kinderen op een natuurlijke manier kunnen leren, gebaseerd op de verbale ondersteuning tijdens de activiteiten. Deze activiteiten moeten vervolgens kritisch doordacht, uitgelegd en gecommuniceerd worden. Om deze reden hebben alle Bressola-scholen gekozen voor een heterogene klasstructuur als de beste strategie. In elke klas zitten kinderen van twee tot vier verschillende leeftijden. In eerste instantie was het de bedoeling om in één ruimte verschillende taalvaardigheden te benutten, zodat kinderen uit de vaardigheden van de andere kinderen kunnen putten. Maar we kwamen er al snel achter dat deze structuur ook de overige educatieve parameters radicaal verandert.

Heterogeniteit en homogeniteit

Door kinderen van verschillende leeftijden samen te brengen, verandert de dag van ieder kind.

De oudere kinderen zijn niet langer degenen, die met 'ernstige dingen' bezig zijn, die je tegenkomt op de speelplaats of soms grapjes met je maken. En de kleine kinderen zijn niet langer degenen, die niets weten. In zo'n heterogeen gezelschap moet iedereen leren om zowel klein, gemiddeld als groot te zijn. En de kinderen worden zich bewust dat ze in elk van deze rollen bescheiden en verantwoordelijk moeten zijn.

Meer nog dan voor de kinderen verandert die heterogene situatie het dagelijkse leven van de volwassenen. De leerkracht die alleen praat, bestaat niet meer: we moeten leren hoe we in verschillende groepen kunnen tussenkomen, zonder te veel of te weinig prijs te geven. We moeten ook leren op verschillende manieren tussen te komen en zo een veelzijdig profiel aan te nemen, zodat iedereen zijn/haar manier kan vinden om in die nieuwe situaties te groeien.

Deze heterogeniteit brengt evenwel ook een nieuwe homogeniteit mee, doordat al die verschillende interesses naar elkaar toegroeien. Als kinderen van verschillende leeftijden een gezamenlijke inzet of passie voor een project delen,

kan de leeropgave op een sterkere en rijkere manier georganiseerd worden, omdat ze verweven is met andere aspecten zoals solidariteit, betrokkenheid en complementariteit. Daarmee verkrijgt het project overeenkomsten met de samenhang in onze dagelijkse samenleving.

Dit is een belangrijke reden waarom dit soort projecten zulke noodzakelijke hulpmiddelen zijn. Werken in een heterogene groep betekent dat het belangrijkste het proces zelf is: de weg ernaartoe en hoe iedereen op deze weg nieuwe vaardigheden kan leren. Hier vinden volwassenen en kinderen van verschillende leeftijden elkaar haast noodzakelijk in een strategie, waarbij alle partijen van elkaar leren. En ten slotte stimuleert die heterogeniteit ieder individu en zijn/haar mogelijkheden veel intenser. In die zin is heterogeniteit een middel, dat de leerfasen 'oplost' en zo de overgangen vergemakkelijkt.

Groepswerk

Een dergelijk project vergt veel dialoog en discussie tussen de volwassenen. Het is met

andere woorden teamwork. De leerkrachten moeten zich een goed beeld vormen van hun school, maar ook van de 'reis', die ieder kind zal maken. Daarom moeten de volwassenen overeenkomen hoe ze ruimte, tijd en lesgeven, leerstrategieën, beoordelingsmiddelen en opvolging zullen organiseren. In onze ervaring bestond een duidelijk contrast tussen de beoordelingsinstrumenten voor jonge kinderen en voor basisschoolleerlingen. De eerste richtten zich meer op de persoonlijkheid en de tweede meer op vaardigheden. We beseften dat, terwijl het kind opgroeit, het individu beetje bij beetje verdwijnt. Volgens ons was teamwork essentieel om deze tegenspraak te corrigeren en te vermijden. Die vergelijking van de twee werkmethodes en de relevante beoordelingsinstrumenten bleek een goede stap in de richting van een project, waarin de leerling als kind én als individu centraal staat. Als we het kind aldus centraal stellen, verandert dat de school definitief.

Je deel van het geheel voelen, zou al bij het eerste schoolbezoek van de ouders moeten wor-

den overgebracht. Dat gevoel is een onderdeel van deze 'relatiestijl' tussen alle betrokkenen op school. Op deze manier zijn bijvoorbeeld de informatieve schoolbezoekjes een goede gelegenheid om dat gevoel krachtig over te brengen: als families de hele school bezoeken, krijgen ze ook het hele project met de 2- tot 10-jarigen uitgelegd. Want het project heeft immers alleen zin als het als geheel wordt verklaard.

De dialoog tussen school en families moet gedurende het hele schooljaar verzekerd blijven. Dit is een begeleidend proces, waarin het beeld van het kind zich, samen met zijn fysieke groei, ontwikkelt zonder onderbrekingen, want die kunnen tot plotse veranderingen of tegengestelde verwachtingen leiden. We herinneren ons bijvoorbeeld nog steeds hoe een moeder, die ook oudervertegenwoordiger was, ons na een bijeenkomst over de lessenevaluatie zei: 'Wat jullie vandaag hebben gedaan, is geweldig! Het feit dat de school tijdens een evaluatiebijeenkomst aan de ouders vraagt waarover ze willen praten, is erg zeldzaam en kostbaar!'

Uiteindelijk kunnen we alles waarschijnlijk samenvatten onder de noemer 'luisteren', want dat is iets wat we allemaal, ouders, leerkrachten en andere opvoeders, in onze methodes moeten verwerken als 'relatiestijl'. Alleen zo voldoen we aan de verantwoordelijkheden, die opgroeiende kinderen van ons verlangen. Of zoals professor Malaguzzi zei: 'Kinderen leren niet uit een handleiding of een boek hoe ze met elkaar kunnen communiceren; ze leren het door te kijken hoe de volwassenen om hen heen dat doen.'

Francesc Bitlloch werkt als docent in La Bressola de Sant Galdric, Perpinyà/Perpignan (France)

David Altimir werkt als leerkracht in Barcelona (Spanje)

De auteurs van dit artikel hebben tien jaar in het management van een privéschool in de stad Perpignan gewerkt. Met haar ongewone aanpak is die school erg bijzonder. Hetzelfde geldt voor zeven andere scholen, die door de Vereniging La Bressola worden geleid. In deze scholen leren kinderen Catalaans door middel van de 'onderdompelingsmethode'.